

βρούσχος 1664 καὶ 1648, τὸ τῆς Φραγκφώρτης 1691, τὸ τῆς Ρυσνίκ 1687, τὸ τῆς Ραστάλδ 1713—14, τὸ τοῦ Ἀκουϊσγράνου 1818, τὸ τῆς Λεὺδάχης 1821 καὶ τὸ τῆς Βερόνης 1822.

ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΡΟΔΟΠΗΣ.

Περὶ τῶν κατὰ τὰ μέρη τῆς Ῥοδόπης κατοίκων περιέργους παρέχει πληροφορίας ὁ κ. Βασίλειος Νικολαΐδης, ἀπόστρατος ταγματάρχης τοῦ ἑλληνικοῦ μηχανικοῦ, ἐν τῇ ἐξαιρέτῳ αὐτοῦ στρατιωτικῇ γεωγραφίᾳ τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Συνταχθεῖσα αὕτη ἐπὶ τῇ βάσει περιηγήσεων καὶ διαφόρων ἄλλων πληροφοριῶν ἐξεδόθη ἐν ὀλιγίστοις ἀντιτύποις λιθογραφημένη τῷ 1851, μέρος δὲ τῶν ἐν αὐτῇ ἀνεχωρευθῆ ἐν τῷ γαλλικῷ συγγράμματι τοῦ κ. Νικολαΐδου *Οἱ Τοῦρκοι καὶ ἡ σύγχρονος Τουρκία*. Τὰ ἐν τῇ στρατιωτικῇ γεωγραφίᾳ περὶ τῶν κατοίκων τῆς Ῥοδόπης ἔχουσιν οὕτως.

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν λαῶν τούτων, δεσποζόντων ἢ δεσποζομένων, κυριαρχούντων ἢ δουλευόντων, ὑπάρχει ἐν Θράκῃ φυλὴ ἀνδρῶν μηδόλως ἐνδιαφερομένων εἰς τὰ τῆς κοινωνίας δεινὰ καὶ μηδέποτε φροντιζόντων δι' αὐτήν· κατοικεῖ δ' αὖτῃ τὴν Ῥοδόπην καὶ ὅλον τὸν Αἴμον. Ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν χωρίων τῶν καίμων ἐκ τὰ μάλα ἀπόκεντρα καὶ ὑψηλὰ μέρη τῶν ὄρεων τούτων, θεωροῦσι μετ' ἡλιθίου φλέγματος τὰς διαφόρους κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς φάσεις τῶν κατωτέρων μερῶν τοῦ τόπου, ἀδιαφοροῦντες ψυχρῶς διὰ τὰς πολυειδεῖς κατακτήσεις καὶ ἀνακτήσεις.

Ἐλεύθεροι ἐν τοῖς κρησφυγέτοις αὐτῶν, ζωηροὶ καὶ ῥωμαλέοι, καταντῶσιν ἡμιᾶγριοι σχεδὸν καὶ ἀνυπότακτοι. Πάντοτε ὀπλισμένοι, ὠκύποδες καὶ γενναῖοι ἐν τῷ πολέμῳ, περιφρονοῦσι τοὺς κατοίκους τῶν πεδινῶν μερῶν, ἀποκαλοῦντες αὐτοὺς Ἰσιτὰκ, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ἀνταποδίδουσιν αὐτοῖς τὴν προσωνομίαν Ἀχριάν. Καταγίνονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, τῆς γεωργίας περιοριζομένης εἰς ὀλίγην κριθὴν καὶ σίκαλιν, τινὲς δὲ τούτων ἐπίστανται καὶ τὴν ἀμπελοουργικὴν καὶ οἰνοποιίαν. Τὰ πάντα μαρτυροῦσιν ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι καὶ διὰ τὰ φρονήματα καὶ αἰσθήματα αὐτῶν καὶ διὰ τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα κατάγονται ἀπὸ τῶν ἀρχικῶν τοῦ Αἴμου φυλῶν, ἢ τοῦλάχιστον ὀλίγον συνανεμίχθησαν μετὰ τῶν ἄλλων.

Παραδίδονται κατὰ κόρον εἰς τὴν λατρείαν τῆς Ἀφροδίτης, ὡς οἱ προπάτορες αὐτῶν Σάτραι, καὶ ὑπεραγαπῶσι τὸν πλάνητα βίον καὶ τὴν ληστείαν, καὶ ἐξέρχονται κατ' ἐποχὰς εἰς ληστρικὰς ἐπιδρο-

μὰς μᾶλλον ἵνα ζήσωσιν ἡμέρας τινὰς ἀνεξάρτητον βίον, νόμον ἔχοντες τὴν θέλησίν των, καὶ ἵνα ἐντροπύησιν μετὰ τῶν Ἀθιγγανίδων, ἢ ὅπως ἀρπάσωσι καὶ κακοποιήσωσιν. Παρὰ δὲ τὴν ἐπιδεικνυομένην ἄγριότητά τοῦ ἥθους καὶ τῆς συμπεριφορᾶς αὐτῶν εἰσιν ἡμεροὶ καὶ ἥπιοι πρὸς τοὺς ξένους. Ἐντύπωσιν δὲ προξενεῖ ὅτι πάντες ἔχουσιν ὀφθαλμοὺς λάμποντας καὶ βλέμμα ἄγριον.

Μωαμεθανοὶ τὸ πλεῖστον τὴν θρησκείαν, ἔχουσι τὸ ὄνομα καὶ τὰ προνόμια τοῦ κατακτητοῦ, μὴ γνωρίζοντες τίνα θεὸν λατρεύουσι, διότι καὶ οἱ ἱμάμαι αὐτῶν εἰσι ξένοι Τοῦρκοι· ἐδέχθησαν δὲ τὸν ἰσλαμισμόν οὐχὶ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς δουλείας, ἥτις πρῶτος δὲν ἠνώχλει αὐτοὺς, ἀλλ' ἵνα ἀτκῶσιν ἐλευθέρως τὰ δικαιώματα τοῦ πολίτου, ὀπλοφορῶσι καὶ δυναστεύωσι τοὺς ἄλλους. Περίεργον εἶναι ὅτι οὔτε οἱ Μακεδόνες, οὔτε οἱ Ῥωμαῖοι ἠδυνήθησαν νὰ ὑποτάξωσιν αὐτοὺς ἐντελῶς· μόνοι οἱ Βούλγαροι, μεθ' ὧν συνεφώνουν κατὰ τὰ ἥθη ὁπωσοῦν, κατάρθωσαν οὐχὶ νὰ τοὺς ὑποτάξωσιν, ἀλλὰ νὰ συμμιχθῶσι μετ' αὐτῶν· οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ὑπέταξαν αὐτοὺς διὰ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ προσηλυτισμοῦ. Ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν ἐδέχθησαν τὸν ἰσλαμισμόν, δὲν εἶναι λίαν μεμακρυσμένη· ὑπάρχουσι μάλιστα χωρία τινὰ μόλις πρὸ ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἐξομόσαντα καὶ διατηροῦντα εἰσέτι συγγενικοὺς μετὰ τῶν Χριστιανῶν δεσμούς. Οἱ δὲ περὶ τὰ ὄρη τῆς Γκιουμουρτζίνης κάτοικοι τῆς Ῥοδόπης, οἱ καὶ Κηρτζαλίδες καλούμενοι, παραδόξως φέρουσιν εἰς τὴν κεφαλὴν πράσινον, ἐνῷ τὸ πλεονέκτημα τοῦτο ἔχουσι μόνον οἱ ἐκ τῆς γενεᾶς τῆς Φετίμης, ἀδελφῆς τοῦ Μωάμεθ, καταγόμενοι Ὀθωμανοὶ, καλούμενοι ἐμίρηδες.

Ἐκ τῶν Ἀχριανίδων οἱ μὲν Χριστιανοὶ συμποσῶνται εἰς 1800 οἰκογενεάς, οἱ δὲ Τοῦρκοι εἰς 14,000 περίπου, ὥστε τὸ σύνολον τῶν κατοίκων τοῦ δυτικοῦ Αἴμου μέχρι τῶν ἀρκτικῶν ὑπωρειῶν αὐτοῦ ἀνέρχεται εἰς 16,000 περίπου οἰκογενεάς, ἐν αἷς δύναται τις νὰ ὑπολογίσῃ 10000 ἕως 12000 ἀτρομήτους πολεμιστὰς, μὴ κινουμένους ὑπ' ἄλλου αἰσθήματος ἢ μόνον ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τῶν λαφύρων καὶ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ νικητοῦ, παρεχούσης αὐτοῖς παντὸς εἶδους καταχρήσεις. Ἐκ τούτου δὲ ἔπεται ὅτι πάντοτε εἰσι πρόθυμοι ν' ἀκολουθήσωσι τὸν ἰσχυρὸν κατακτητὴν, οἰοσθήποτε καὶ ἂν ᾖ οὗτος, ἄνευ διακρίσεως θρησκειύματος ἢ πολιτεύματος, ἀρκεῖ νὰ παρέχῃ αὐτοῖς τὸ δέλεαρ τῆς ἐκτὸς τῶν νόμων ζωῆς, διαρκοῦντος τοῦ πολέμου. Ὅτι ὅμως φαίνεται παράδοξον εἶναι ὅτι ἡ ἀγχίνισα αὐτῶν εὐρίσκεται εἰς ἀντίστροφον λόγον τῶν σωματικῶν των δυνάμεων· ὀλιγόνοες καὶ παραδεδομένοι εἰς δεισιδαιμονίας, εὐρίσκονται ἔτι εἰς τοὺς μυθώδεις χρόνους τῆς ἡλικίας, πιστεύοντες διαβόλους, νηρηΐδας, φά-

ματα, στοιχειά, βρυκόλακας, μάγους καὶ τὰ παρόμοια. Ἡ ἱατρικὴ περιοριζομένη εἰς διαβάσματα καὶ γεγραμμένα τινὰ χαρτῖα ῥητῶν, εὐρίσκεται εἰς χεῖρας τῶν ἱερέων, τῶν ἱμαμῶν, τῶν μάγων κλπ. ὁ δ' ἐπιστήμων ἱατρὸς θεοποιεῖται ὑπ' αὐτῶν.

Τοιοῦτοί εἰσιν οἱ ὄρειοι τοῦ Αἴμου, κατοικοῦντες εἰς ἀπότομα ὄρη, χωριζόμενα ἀλλήλων διὰ ὄρυμῶν, ῥευμάτων καὶ φαράγγων καὶ μόλις κοινωνοῦντα διὰ τινων ὀρθῶν ἀτραπῶν, ἃς ὁ μὲν ἐντόπιος διέρχεται μετὰ δυσκολίας καὶ κινδύνου, ὁ δὲ ξένος διαβάτης ἀκούει μακρόθεν, διότι οὔτε διαβατικά εἶναι τὰ μέρη ταῦτα, οὔτε ἀνάγκαι τοῦ ἐμπορίου ἢ ἄλλαι ὁμοειδεῖς συναλλαγαὶ ὁδηγοῦσιν αὐτὸν εἰς τὰς ὑψιπετεῖς φωλεὰς τῶν ἡμιαγρίων τούτων ἀνθρώπων. Ἐννοεῖται οἰκοθεν ὅτι αὗτοι ἔχοντες μεγάλην ἐπιρροὴν ἐν τοῖς παλέμοις τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, μάλιστα δ' ἐν τοῖς κατὰ τὴν Θράκην καὶ Μακεδονίαν, ἐνδιαφέρουσι πολὺ τῷ κατακτητῇ, ὅστις ὅπως κερδήσῃ αὐτοὺς ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἀνάγκη νὰ τοὺς δελεάσῃ· τὸ δὲ προσφορώτερον δέλεαρ εἶναι ἡ διαφορά, καὶ αὐτῆς τῆς θρησκείας ἔτι, καὶ ἡ ὑπόδειξις εὐρείας εὐλευθερίας, ἀπεριορίστου ἀρπαγῆς καὶ ἀσωτείας· οὕτω δύναται τις νὰ τοὺς διεγείρῃ καὶ κατ' αὐτῆς τῆς θεότητος.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΕΝ ΣΙΝΙΚῃ.

Ἔθνος ἀνεπίδεκτον ἐνθουσιασμοῦ οὐδὲ θρησκείας ἐστὶν ἐπίδεκτικόν. Ἡ οὐσία τῆς θρησκείας ἔγκειται εἰς τὸ πιστεῦν μετὰ ζέσεως εἰς ὠρισμένους τινὰς ὑπερτάτης πνευματικῆς σπουδαιότητος δοξασίας καὶ εἰς τὸ ὀλοτελῶς ἀπιστεῖν πρὸς τὰς λοιπὰς πάσας. Ἡ κατάστασις αὕτη τοῦ νοῦ ἐστὶν ἡ ἐνισχύσασα ἄνδρας καὶ γυναῖκας, ὅπως ὑπομείνωσι τὰς στρεβλώσεις τῶν βατανιστηρίων καὶ τὰς φλόγας τῶν πυρῶν· αὕτη ἐνέπνευσε τοὺς σταυροφόρους, ἐπέβρωσε δὲ ὁμάδας εὐαρίθμων ζηλωτῶν, ὅπως ἀντιστῶσιν ἐπιτυχῶς κατὰ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἐπιρροῆς κρατῶν. Τοιούτου ὁμοῦ αἰσθητικοῦ στεροῦνται παντελῶς οἱ Σῖναι οὐδὲν περὶ Θεοῦ νομίζοντες, τὸ δὲ ὕψιστον παράδειγμα τῆς ἐντελείας τιθέμενοι ἐν τοῖς προσώποις τοῦ Κομφουκίου καὶ τοῦ Βουδῆ, ἡ ἀκριβέστερον εἰπεῖν, ἐν τῷ τοῦ Κομφουκίου μόνῳ, διότι διὰ πολλοὺς τῶν Σινῶν ὁ Βουδῆς οὐδὲν ἕτερόν ἐστὶν ἢ φετίχιν τι.

Ὅτι ὁμοῦ οἱ Σῖναι δὲν διετελουν πάντοτε ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, ἀποδείκνυται ἐκ τῆς ἀρχαίας αὐτῶν ἱστορίας, μαρτυρούσης ὅτι ἡ λατρεία αὐτῶν κατ' ἀρχάς, ὡς ἡ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου ἔτι καὶ νῦν, ἦν καθαρὸς μονοθεϊσμός. Τὸ ζήτημα περὶ τοῦ πόθεν ἔλαβε τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἢ προῖ-

στορικὴ αὕτη θρησκεία, ἐστὶ συνδεδεμένον μετὰ τοῦ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς σινικῆς φυλῆς ζητήματος· ὅ,τι δὲ μόνον δύναται τις νὰ ἰσχυρισθῇ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐστὶν ὅτι ἡ θρησκεία ὑπῆρξεν ἐπίστακτος ἐν Σινικῇ, διατελεῖ δ' εἰσέτι ἀγνωστον, ἂν ἐξ Ἰουδαίων ἢ ἐξ Ἑθνικῶν παρέλαβον οἱ Σῖναι τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν δοξασίας. Καθὼς ὁμοῦ οἱ ἀρχαῖοι Ἰουδαῖοι, οὕτω καὶ οἱ Σῖναι δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀντιστῶσιν εἰς τὸν πειρασμὸν τῆς εἰδωλολατρείας· ἀπὸ δὲ τῆς προσκυνήσεως τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ εὐχερῶς ἐξώκειλαν εἰς τὴν λατρείαν στρατοῦ ὅλου οὐρανίων σωμάτων· ἡ δὲ τελευταία κατάστασις εἰς ἣν περιτλήθον ἦτο καθαρὸς ἀθεϊσμός. Εἰς τοῦτο δὴ τὸ σημεῖον εἶχε καταντήσῃ ἡ τάσις τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κομφουκίου, ὅστις ἄνευ ὑπερβολῆς ὑπῆρξεν ὁ διαμορφωτὴς τοῦ θρησκευτικοῦ ὡς καὶ τοῦ φιλολογικοῦ μέλλοντος τῆς Σινικῆς. Ἀντὶ ὁμοῦ νὰ ἐπιχειρήσῃ ὅπως ἐπαγάγῃ τοὺς ὁμοεθνεῖς αὐτοῦ εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ, ἐδίδαξεν ὅτι ὁ ἀνώτατος σκοπὸς τῆς ὑπάρξεως ἦν ἡ ἀκριβὴς ἐκπλήρωσις τῶν καθηκόντων τοῦ χρηστοῦ παλίου καὶ τῶν πρὸς τὸν πλησίον. Οὐδόλως μὲν ἠρνήθη τὴν ὑπαρξίν τοῦ Θεοῦ, διότι πολλὰ ἀληθῶς τῶν ἀποφθεγμάτων αὐτοῦ ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἐπίστευεν ὁ ἀνὴρ εἰς ἓνα Θεόν, ἀλλ' ἐν ταῖς ἀναστροφαῖς μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐντελῶς καὶ μεμελετημένως ἀπέφυγε τὸ νὰ θίξῃ τὸ θέμα, ἀφεῖς ἀνέπαρα τὰ ζητήματα περὶ τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ μετὰ θάνατον πνευματικοῦ κόσμου, περὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ αὐτοῦ μέρους τοῦ ἀνθρώπου, καὶ περὶ τῶν μέσων δι' ὧν δύναται οὗτος νὰ ὑπερνικήσῃ τὴν δουλείαν τῶν παθῶν καὶ τῶν αἰσθητέων.

Ἐτερον θρησκευτικὸν σύστημα συγχρόνως μὲ τὸ κομφουκίαν ἰκὼν ἀναφύειν ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν τῆς λύσεως τῶν ζητημάτων τούτων. Τὸ σύστημα τοῦτο ἦν τὸ τοῦ ταουΐσμου· οἱ διάδοχοι ὁμοῦ τῶν φιλοσοφικῶν ῥευμασμῶν τοῦ Λάου-τζί κατεμολύνθησαν ὑπὸ τοῦ βουδδιστικοῦ μυστικισμοῦ. Τὸ κύριον ἀντικείμενον τοῦ φιλοσόφου τούτου, ὡς παρετήρησεν ἐσχάτως συγγραφεὺς τις, φαίνεται ὅτι ὑπῆρξεν ἡ διαπάφησις καὶ ἀνάπτυξις τῆς ἰδέας αὐτοῦ περὶ τῶν σχέσεων τῶν ὑφισταμένων μεταξὺ ὀντότητός τινος, ἣν ὠνόμασε Τάου, καὶ τοῦ παντός. Τὰ πάντα κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο ἐκ τοῦ Τάου λαμβάνουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, μετὰ τοῦ Τάου συμμορφοῦνται καὶ εἰς τὸ Τάου ἐπιστρέφουσι τέλος. Τὰ μέσα δι' ὧν δύναται τις νὰ φθάσῃ εἰς τὸ Τάου τοῦτο εἰσιν ἡ μετριοφροσύνη, ἡ ἔλλειψις ἐγωΐσμου, τὸ εἶναι ἐλεύθερον τῆς δουλείας τῶν ἐπιθυμιῶν, τὸ διατελεῖν ἀπομεμακρυνένον τοῦ κόσμου, ἥρεμον καὶ ἀπηλλαγμένον τῶν φροντίδων τοῦ παρόντος βίου. Ἐν ταῖς